

FRIEDRICH NIETZSCHE

Neden Bu Kadar Akıllıyım?

FRIEDRICH WILHELM NIETZSCHE
NEDEN BU KADAR AKILLIYIM?

Can Klasik

Neden Bu Kadar Akıllıyım?, Friedrich Wilhelm Nietzsche

Almanca aslından çeviren: Şebnem Sunar

Bu çeviriye kaynak alınan baskı: *Ecce Homo. Wie man wird, was man ist*,

Verlag C.H. Beck, Münih 2005

© 2021, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2021

4. basım: Aralık 2022, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Emre Karaoğlu

Baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 44009

ISBN 978-975-07-5204-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

FRIEDRICH WILHELM NIETZSCHE
NEDEN BU KADAR AKILLIYIM?

ANLATI

Almanca aslından çeviren

Şebnem Sunar

♥can

Friedrich Wilhelm Nietzsche'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Putların Alacakaranlığı, 2019

FRIEDRICH WILHELM NIETZSCHE, 1844'te Prusya Krallığı'nın sınırları içinde yer alan Röcken'de doğdu. Yedi yaşında Yunanca ve Latince öğrenmeye başladı, klasik müzikle yine bu dönemde tanıştı. Müzik ve dil alanında gösterdiği özel yetenek, on dört yaşında ona dönemin nitelikli Protestan yatılı okullarından Schulpforta'nın kapılarını açtı. 1864'te Pforta'yı bitiren Nietzsche, aynı yıl Bonn Üniversitesi'nde teoloji öğrenimine başladı. 1869'da İsviçre'deki Basel Üniversitesi'nden gelen klasik filoloji profesörlüğü teklifini kabul etti. 1872'de ilk kitabı *Trajedinin Doğuşu*'nu yayımladı. Bunu David Strauss ve Richard Wagner üzerine çalışmaları izledi. 1878'de *İnsanca, Pek İnsanca* yayımlandı. 1882'de *Şen Bilim*'in ilk kısmı geldi. 1885'te *Böyle Buyurdu Zerdüş*'ü sadece kırk nüsha olarak yayımladı ve yakın dostlarına dağıttı. *İyinin ve Kötünün Ötesinde, Ahlakın Soykütüğü Üstüne, Putların Alacakaranlığı, Decal* ve *Ecce Homo*, bu tarihten sonra birbiri ardı sıra yayımladığı geç dönem eserleridir. Nietzsche'nin eserleri din, ahlak, felsefe, bilim ve modern kültür üzerine eleştirilerdir. Düşüncesinin temelini Apollon-Dionysos ikiliği, güç istenci, Tanrı'nın ölümü, üstinsan ve ebedî dönüş oluşturur. Hakikatin nesnellliğini sorgulayan çalışmalarının etkisi 20. yüzyılda varoluşçuluğa, oradan da postmodernizme ve postyapısalcılığa kadar uzanır. 1889'da zihinsel çöküş yaşadı. 25 Ağustos 1900'de öldü.

ŞEBNEM SUNAR, 1972'de İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda lisans eğitimi aldı. Aynı anabi-

lim dalında yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamladı. 2005'ten bu yana bu anabilim dalında öğretim üyesi. Eşzamanlı olarak editörlük faaliyetlerini yürütüyor ve çeviri çalışmalarına devam ediyor. Bugüne dek Stefan Zweig, Erich Kästner ve Odo Marquard gibi Alman edebiyatı ve düşüncesinin önde gelen isimlerini Türkçeye kazandırdı. Çok sayıda makale çevirisi, ayrıca kültürel imgeleri söylemleri içinde değerlendirilen akademik çalışmaları var.

İçindekiler

Neden Bu Kadar Bilgeyim?	13
Neden Bu Kadar Akıllıyım?	29
Neden Bu Kadar İyi Kitaplar Yazıyorum?	51

Sırf üzümlerin kızarmakla kalmayıp her şeyin olgunlaştığı bu kusursuz günde hayatıma bir gün ışığı düştü: Geriye baktım, öteye baktım; hiç bu kadar çok ve bu kadar güzel şeyi tek bir seferde görmemiştim. Kırk dördüncü yaşımı bugün bir hiç uğruna gömmedim, *gömebildim* – içindeki hayat kurtuldu, ölümsüzleşti. *Tüm Değerlerin Yeniden Değerlendirilmesi, Dionysos Dithyrambosları*, dinlence niyetine de *Putların Alacakaranlığı* – hepsi de bu yılın, hatta son çeyreğinin armağanları! *Bütün hayatıma nasıl müteşekkir olmayayım?* İşte bu yüzden hayatımı anlatıyorum kendime.

Neden Bu Kadar Bilgeyim?

1.

Varoluşumun talihi, belki de biricikliği kaderinde saklıdır: Bilmece biçiminde ifade etmek gerekirse; babam olarak çoktan ölmüşüm, annem olarak hâlâ yaşıyorum ve yaşılanıyorum. Hayat merdiveninin deyiş yerindeyse en üst ve en alt basamağını oluşturan bu çift köken, aynı anda hem *décadent* hem de *başlangıç* olmak – beni belki ayırt eden o yansızlığımı, hayatın topyekûn sorunları karşısında taraf tutmaktan bağımsız oluşumu açıklayacak bir şey varsa, işte o budur. Yükselişe ve çöküşe dair işaretlerin kokusunu kimsenin hiç almadığı kadar alan incelikli bir sezgiye sahibim; bu konuda *par excellence*¹ öğretmen benim – ikisini de bilirim, ben her ikisiyim. – Babam otuz altı yaşında öldü: Dünyaya sırf geçip gitmek üzere gelmiş bir varlık gibi hassas, sevimli ve hastalıklıydı – hayatın kendisinden ziyade hayatta hoş bir hatıraydı sanki. Onun sağlığının bozulduğu yaşta benimki de bozuldu: Hayatımın otuz altıncı yılında dirim gü-

1. (Fr.) Mükemmel; mükemmel şekilde. (Ç.N.)

cümün en alt noktasına geldim – yaşıyordum ama üç adım ötemi görmeden. Basel'deki profesörlüğümden o vakitler –sene 1879'du– ayrıldım; yaz boyunca St. Moritz'de bir gölge gibi yaşadım; izleyen kış, hayatımın en güneşsiz kışını Naumburg'da bir gölge olarak geçirdim. Minimumum buydu: *Gezgin ve Gölgesi* o sıralarda ortaya çıktı. Kuşkusuz o zamanlar gölge olmayı iyi beceriyordum... Ertesi kış, ki Cenova'daki ilk kışımdı, biraz da yoğun bir kansızlığın ve kas güçsüzlüğünün neden olduğu o tatlılık ve maneviyat *Tan Kızılığı'*nı ortaya çıkardı. Adı geçen eserin yansıttığı tüm o aydınlık ve neşe, hatta ruh coşkuluğu benim için sırf en yoğun fizyolojik güçsüzlükle değil acı duygusunun aşırılığıyla da uyum içindedir. Güçlkle kustuğum balgamın yanı sıra kesintisiz üç gün süren beyin ağrılarının beraberinde getirdiği işkenenin ortasında bir diyalektikçinin zihin açıklığına *par excellence* sahiptim ve daha sağlıklı koşullarda tırmanmadığım, incelikleriyle düşünemediğim, yeterince mesafeli kalamadığım şeyleri son derece soğukkanlılıkla düşündüm. Diyalektiği, en ünlü örneği olan Sokrates'in durumunda olduğu üzere, ne bakımdan *décadence* semptomu olarak gördüğümü okurlarım belki bilirler. – Bütün o hastalıklı zihin bozuklukları, hatta ateşin eşlik ettiği yarı baygınlık hali bile bugüne kadar bana büsbütün yabancı kalan, doğasını ve sıklığını ancak öğrenerek edindiğim bilgilerdi. Benim kanım yavaş akar. Ateşimin çıktığını görüp teşhis eden olmamıştır. Sinir hastalığı yönünden beni uzun uzun muayene eden doktor sonunda şöyle demişti: “Hayır! Sizin sinirlerinizde bir şey yok; sinirli olan benim yalnızca.” Lokal herhangi bir rahatsızlığım olduğu kesinlikle kanıtlanamaz; genel bitkinliğin sonucu olarak zayıf bir sindirim sistemim olsa da organizmadan kaynaklanan bir mide rahatsızlığım yok. Zaman zaman tehlikeli bir şekilde körlüğe yaklaşan göz bozukluğum

da nedensel değil bir sonuçtur yalnızca: Öyle ki yaşama gücümün her artışıyla birlikte görme gücüm de yeniden artmıştır. – Uzun, pek uzun yıllar benim için iyileşme anlamına gelir – ne yazık ki aynı zamanda nüks, çöküş ve dönem dönem bir çeşit *décadence* anlamına da. Bütün bunlardan sonra *décadence* konusunda *deneyimli* olduğumu söylemememe gerek var mı? Konuyu ezbere bilirim. Genel olarak kavramaya ve anlamaya dair o ince işçilik, *nuances*'ları¹ yakalayan o parmaklar, o “köşenin ardını görme” psikolojisi ve beni tanımlayan daha ne varsa hepsi o zamanlar öğrenilmiş şeylerdir; benim için her şeyin, tüm gözlem organlarım gibi gözlem yetimin de incelik kazandığı o dönemin en önemli armağanıdır bunlar. Hastalıklı perspektiften *daha sağlıklı* kavramlara ve değerlere bakmak, sonra da tersinden zengin bir hayatın *bolluk* ve özgüveninden aşağılara, *décadence* içgüdüsünün gizli çalışmasına bakmak – bu benim en uzun alıştırmam, benim asıl deneyimimdi; ustalaştığım bir şey varsa o da buydu. *Perspektifleri tersyüz etmek* şimdi benim elimde; bu iş benim elimden gelir: “Değerlerin yeniden değerlendirilmesi”nin sırf benim için mümkün olmasının ilk nedeni bu.

2.

Aslında, *décadant* olmamı bir yana bırakırsak, bunun tam tersiyim de. Bu konudaki kanıtlarımdan biri, kötü durumlarda içgüdüsel olarak hep *doğru* yolları seç-

1. (Fr.) Küçük fark. (Ç.N.)

memdir: Oysa asıl *décadant* kendisi için hep dezavantajlı yolları seçer. Bütün olarak bakıldığında sağlıklıydım; bir niş, bir özgünlük olarak *décadant*'dım ben. Mutlak yalıtılmışlığa ve alışılmış koşullardan ayrılmaya yönelik o enerji, artık bana bakmalarına, benimle ilgilenmelerine, *bana hekimlik etmelerine izin vermemek* için kendimi zorlamam – o zamanlar öncelikle *neyin* gerekli olduğuna dair koşulsuz bir içgüdü kesinliğini ele verir. Kendimi bizzat ele aldım, kendimi yeniden sağlıklı kıldım. Bunun koşulu –ki her fizyolog bunu kabul edecektir– *insanın temelde sağlıklı olmasıdır*. Tipik olarak hastalıklı bir varlığın, kendini sağlıklı kılmak şöyle dursun, aslen sağlıklı olması bile mümkün değildir; oysa tipik olarak sağlıklı biri için hastalanmak hayata, daha fazla yaşamaya teşvik eden enerjik bir *uyarıcı* görevini bile görebilir. Bu yüzden o uzun hastalık dönemi bana *şimdi* şöyle görünüyor: Kendim de dahil olmak üzere hayatı adeta yeniden keşfettim; bütün iyi, hatta küçük şeylerden başkalarının kolay kolay tat alamayacağı şekilde tat aldım. Felsefemi sağlık istencimden, *hayat* istencimden oluşturdum... Fakat şu noktaya dikkat edin: Dirim gücümün en düşük olduğu yıllar, kötümser olmayı *biraktığım* yıllardır: Kendini yeniden yaratma içgüdüğü, beni bir yoksulluk ve yılgınlık felsefesinden *men etmişti*. Peki *yetkinlik* aslında nasıl teşhis edilir? Yetkin insan duyularımıza hitap eder: Hem sert hem de narin, hoş kokulu bir ağaçtan oyulmuş gibidir. Yalnızca ona yarayan şeyden tat alır; beğenisi ve zevki, yararlı olanın ölçüsünün aşıldığı noktada son bulur. Zarara çare bulmayı bilir; kötü rastlantıları kendi lehine çevirir; onu öldürmeyen şey güçlendirir. Gördüğü, duyduğu, yaşantıladığı her şeyden içgüdüsel olarak *kendi* sonucuna varır. İlkesi seçiciliktir; çokluğu gözden çıkarır. İster kitaplar, ister insanlar ya da durumlar söz konusu olsun, *kendi* toplumunda hep aykırıdır: *Seçtiği, izin verdiği,*

Neden Bu Kadar Akıllıyım?, Alman filozof Friedrich Nietzsche'nin otobiyografik nitelikte kurguladığı **Ecce Homo**'dan bir kesittir. Nietzsche'nin Ekim 1888'den buhran geçirdiği Aralık 1889'a dek üzerinde çalıştığı bu metin, filozofun kendisiyle ve eserlerine konu olan düşünce biçimiyle hesaplaşmasına dayanır. Bu kitapta yer verdiğimiz "Neden Bu Kadar Akıllıyım?", "Neden Bu Kadar Bilgeyim?" ve "Neden Bu Kadar İyi Kitaplar Yazıyorum?" başlıkları, bir soru olmanın ötesinde, Nietzsche'nin kendini prototip insan olarak sunduğu eserinin belkemiğini oluşturur. Hıristiyanlık ve değer kavramlarının sorgulandığı; ahlak, özgür irade, Tanrı gibi anlam alanı sabitlenmiş kavramların tartışmaya açıldığı **Neden Bu Kadar Akıllıyım?**, Nietzsche'nin zihinsel yetilerini yitirmeden önce giriştiği son hesaplaşmadır.

#klasikler #insan #varoluş #otobiyografi #eccehomo #nihilizm

Aysel Müminova, Emre Kazanla

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [w](#) canyayinlari

ankara

2204 978-975-07-2004-1

9 789750 752049